

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK XXXIX

3/2005

Historické parky ako objekty kultúry a záhradného umenia

Príroda je veľkým tvorcom hodnôt a rozmanitých foriem života, človek je staviteľom účelových objektov, ľudských príbytkov, ale aj tvorcom výtvarných a umeleckých diel.

Historické parky a záhrady sú vydarenými hybridmi prvkov prírodného bohatstva a výtvarného umenia. Od pradávna boli úžitkovým priestorom, prírodnou lekárňou a estetizujúcou súčasťou ľudských príbytkov, honosných kráľovských a šľachtických palácov. Vytvárali ich ľudia s citom pre krásu a úctu k prírode. A budovali ich pre ľudí, na potešenie ich duše, odpočinok, kultúru i estetický zážitok, niekedy aj ako prejav lásky.

Historické záhrady a parky majú typologické a kompozičné znaky, ktorými sa navzájom odlišujú. Reprezentujú konkrétny dobový záhradný, resp. parkový umelecký sloh, podobne ako diela architektúry, sochárstva či výtvarného umenia, ktorými sú výrazne obohatené. Často v nich nechýba dynamický prvok, akým je voda.

V barokových záhradách a parkoch dominujú cielavedome rozmiestnené dreviny, kroviny i kvety vo svojej premenlivej forme a nádhere, často tvarované a vysadené do symetrických priestorových obrazcov. Kontrast i súlad sú ich typické znaky. Novšie prírodné krajinárske parky sa vyznačujú voľnosťou, prirodzenými tvarmi a pohodou.

Historické parky a záhrady sú živými svedkami minulosti ako objekty kultúry, histórie a dobového záhradného umenia. Dnes vzbudzujú obdiv i úctu a ich tvorcom, ale aj citlivým užívateľom a kultivovaným podporovateľom patrí uznanie. Sú ale zároveň objektmi súčasného životného prostredia, ktoré ponúka nielen výdobytky počítačových technológií, ale aj zachované diela predkov, ich umu a šikovných rúk premietnuté do parkovej architektúry. Z novšieho pohľadu predstavujú historické parky a záhrady aj bohatý genofond kultúrnych rastlín, resp. rastlín prenesených do kultúrnych objektov. Sú tiež priestorom usmerneného i prirodzeného sústreďovania živých zložiek prírody.

Historické parky a záhrady oprávnené patria do starostlivosti UNESCO, pravidlá ich ochrany a obnovy sú obsiahnuté v Aténskej charte.

Česká i Slovenská republika sú bohaté na diela historickej záhradnej a parkovej architektúry. To je dôvodom priblížiť aspoň niektoré z nich aj čitateľom Životného prostredia.

Ján Supuka

Obsah

M. Ružička: Štyridsať rokov Ústavu krajinnej ekológie SAV	117
I. Tomaško: Vývoj a súčasný stav historických parkov na Slovensku	121
D. Wilhelmová: Nejpozoruhodnejší historické záhrady v Čechách a na Moravě	128
L. Feriancová T. Schlampová, R. Štěpánková: Kúrie ako špecifické objekty záhradnej architektúry na Slovensku	133
R. Kubišta, J. Supuka: Významné a menej známe historické záhrady a parky Nitrianskeho kraja	138
P. Krejčířík, A. Salašová: Lednicko-valtický areál – jedinečný prostor zahradní a krajinářské architektury	143
B. Nagyová: Historický park v Betliari – objekt zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu	149
M. Pejchal: Obnova vegetačných prvků v památkách zahradné architektury	153
P. Šimek: Dendrologický potenciál vybraných významných historických parků v České republice	156
J. Kuba: Historické parky v Dolnej Krupej a Smoleniciach	160
Kontakty	
M. Hirnerová: Azulejos v portugalských záhradách	116
E. Semanová: Právna ochrana historických parkov, záhrad a ich kompozičných prvkov	164
Aktuality	
P. Hrubík: Doc. Ivan Tomaško sedemdesiatročný	115

Contents

M. Ružička: Forty Years of the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences	117
I. Tomaško: The Development and Contemporary State of Historical Parks in Slovakia	121
D. Wilhelmová: The Most Significant Historical Gardens in Bohemia and Moravia	128
L. Feriancová T. Schlampová, R. Štěpánková: Country-seats as Specific Structures of the Landscape Architecture in Slovakia	133
R. Kubišta, J. Supuka: The Important and Less Known Historical Parks and Gardens in the Nitra Region	138
P. Krejčířík, A. Salašová: The Lednice-Valtice Complex – the Unique Garden and Landscape Architecture Area	143
B. Nagyvová: Historical Park in Betliar – Included into the List of Monuments Fund	149
M. Pejchal: Restoration of Vegetation Elements in Landscape Architecture Historic Monuments	153
P. Šimek: Dendrological Potential of Selected Historical Parks in the Czech Republic	156
J. Kuba: Historical Parks in Dolná Krupá and Smolenice	160
Contacts	
M. Hirnerová: Azulejos in the Portugal Gardens	116
E. Semanová: Law Protection of the Historical Parks, Gardens and their Composition Elements	164
News	
P. Hrubík: Doc. Ivan Tomaško is Seventy Years Old	115

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME XXXIX

3/2005

Historical parks as buildings of culture and landscape gardening

Nature is a great creator of values and various life forms; man is the builder of practical buildings, human dwellings as well as the creator of visual and artistic works. Historical parks and gardens are excellent hybrids of the elements of natural richness and visual arts. They were functional space, natural pharmacy and aestheticizing component of human dwellings, palatial royal and aristocratic palaces. Men created them with sense for beauty and reverence for nature. And they were built for people, for joy to their spirit, rest, culture as well as aesthetic experience, sometime as a display of affection.

Historical parks and gardens have distinguishing typological and compositional signs. They present a particular historical garden or park artistic style, similarly as the works of architecture, sculpture or visual arts. Frequently appears a dynamical element – water.

In Baroque gardens and parks dominate the purposively distributed trees, shrubs and flowers in variable form and splendour, frequently formed and planted into symmetric spatial figures. Contrast and harmony are their typical signs. Recent natural landscape parks are characterized by openness, natural shape and well-being.

Historical parks and gardens are the living witnesses of the past as the buildings of culture, history and period landscape gardening. Today they excite admiration and command respect and their creators as well as sensible users and cultivated supporters deserve credit. At the same time they are the buildings in the environment offering not only the accomplishments of computer technologies but also the conserved works of our forefathers, their intellect and dexterous fingers. Historical parks and gardens present also a rich gene pool of cultivated or relocated plants. They are also the space of directed and natural concentration of the live components of nature.

Historical parks and gardens are under the care of UNESCO; the rules of their protection and restoration are comprehended in the Athens Charter.

The Czech and Slovak Republic are rich in historical garden and park architecture. It is the reason to bring closer some of them also to the readers of the revue *Životné prostredie*.

Ján Supuka